

1.19 Objavljena recenzija, prikaz knjige, kritika

Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta. Vodnik po stalni razstavi Slovenskega etnografskega muzeja. Avtorji besedil: Andrej Dular ... [et al.], urednica Janja Žagar. Ljubljana: Slovenski etnografski muzej, 2013

Še v začetku 90-ih let smo si hodili ogledovati razstave Slovenskega etnografskega muzeja (SEM) v dva večja prostora Narodnega muzeja na Prešernovi ulici v Ljubljani. Potem je sredi 90-ih let SEM pogumno in predano stopil na pot velike preobrazbe muzeja v prostore nekdanjih vojašnic na Metelkovi ulici v Ljubljani. V letu 2007 so kustosi muzeja postavili prvi del stalne razstave Med naravo in kulturo (Valvasorjeva nagrada 2007), leta 2009 pa drugi del stalne razstave Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta (Murkovo priznanje 2010).

Etnologi, muzealci in druga zainteresirana javnost smo z velikim zanimanjem spremljali odprtje obeh razstav, posebej drugi del stalne razstave je ponudil nove iz-zive, nove razmisleke, nova vprašanja. Poleg pohval o delu ustvarjalcev razstave so se porajala tudi različna mnenja o načinih razstavne postavitve, tako je po mnenju nekaterih razstava morda nekoliko historično preohlapna, morda nekateri pogršajo bolj podrobne podatke pri razstavljenih predmetih, nekateri bi si želeli večje povečave fotografij, nekdo pogrša to, drugi ono, gotovo pa obiskovalci razstave ne ostanejo ravnodušni. Razmisleki ob razstavi pustijo močan vtis, ki je neizbrisen predvsem po-tem, ko se obiskovalec seznani z osnovnimi idejami razstave, ki je »razstava o človeku in njegovem umeščanju v svet«. Kot poudarjajo avtorji, skozi razmerja med sabo in drugimi vsakdo išče odgovore na vprašanja in si oblikuje predstavo o svetu. Razstava se posveča razmerju med osebnim, skupnim in zgodovinskim spominom ter razmerju med osebno, skupno in univerzalno dediščino. Zato SEM razstavo ponuja kot prostor postanka med vsakdanjimi obveznostmi ter premisleka o sebi in drugih ljudeh, o svetu in življenju, ki ga živimo. Z razstavo želijo oživljati čudenje in radost nad živopisanimi podobami mnogoterih svetov. Ne ponujajo enoznačnih odgovorov; raje spodbujajo spraševanje in iskanje lastnih odgovorov, izmenjavo mnenj in izkušenj.

Konec leta 2013 je izšel še vodnik razstave z naslovom *Jaz, mi in drugi: podo-be mojega sveta*, ki čudovito zaokroži razstavno govorico in dodaja vizualni muzejski predstavitvi tisto, kar to govorico nadgrajuje, dopolnjuje, pogloblja, dodaja trajnost. Ideja Vodnika je trajna oblika razlage zamisli avtorjev razstave, njihovih vodil, izbir in ciljev. Tako uvodna besedila vodnika govorijo o pomenu in vlogi razstave in muzeja v sodobni družbi. Predstavljena je večdelna zasnova stalne muzejske razstave in teoretski okviri razstavne ideje. Besedila v nadaljevanju sledijo razstavnim poglavjem. Vsako od njih ponuja pahljačo informacij, zanimivih idej in vzvodov, ki to pahljačo pri bralcu še razširijo v brezmejne možnosti razmislekov, pomislekov, komentarjev, idej. Razstavnih poglavij je sedem: *Jaz – posameznik; Moja družina – moj dom; Moja skupnost – moj domači kraj; Moja odhajanja – čez meje domačega kraja; Moj narod – moja država; Moja ali tuja drugačnost – širni svet; Jaz – moj osebni svet*. O razstavnih poglavjih

avtorji (Janja Žagar, Polona Sketelj, Nena Židov, Inja Smerdel, Andrej Dular, Marko Frelih, Daša Koprivec, Tjaša Zidarič in Nadja Valentinčič Furlan) bralcem predstavijo vsebinska sporočila skupaj s simbolno govorico prostorske zasnove, scenskih elementov, mozaične razporeditve slikovnega gradiva in besedil, govorice barv, svetlobe, zvokov in ekranskih vsebin. Razlagalna besedila so opremljena s fotografijami izbranih predmetov, razstavnih elementov in pogledi v prostor. Dodani so sezname izbrane literature, ki lahko bralce usmerijo k iskanju poglobljenih informacij. Razstavna poglavja so kustosi želeli povezati z rdečo nitjo, ki so ji dali naslov Pot Enega. Ta temelji na (avto)biografskem romanu pisatelja (in tudi velikega muzealca) Jožeta Dularja, *Krka pa teče naprej* (Lj., 1983) in družinskih fotografijah pisateljeve družine. Ob tem je pot posameznika prepletena z zgodovinskimi tokovi, s kraji, z ljudmi. Podobno pa sodobni mozaični video portret Vesna predstavlja vprašanja mladega dekleta o svojih identitetah in življenjskih poteh.

Če Vodnik ni izšel ob odprtju razstave in je nekaj časa zorel, ima tudi to svojo dobro plat; predvsem to, da so predstavljene refleksije obiskovalcev, ki ob mentorstvu muzealcev ob razstavi rastejo kot Galerija portretov in Galerija pripovedovalcev.

Vodnik *Jaz, mi in drugi: podobe mojega sveta*, ki je bil vsekakor lepo in pomembno darilo ob obeleževanju in praznovanju 90. obletnice Slovenskega etnografskega muzeja, ima vsaj tri širne razsežnosti. Na eni strani je namenjen prav vsakemu posamezniku, ki se sprašuje o smislu (smislih) bivanja, o pomenu in vplivu dediščine, o večnih življenjskih dilemah. Na drugi strani je izvrsten priročnik za vse muzealce, ki pripravljajo občasne in predvsem stalne razstave – ne le v smislu povzemanja ugotovitev ustvarjalcev Slovenskega etnografskega muzeja, pač pa kot delo, ki spodbuja konstruktivne razmisleke in vodila k nadaljnji rasti muzejske stroke. Nenazadnje je Vodnik tudi pokazatelj širši javnosti, kaj vse pomeni muzejsko delo, koliko poglobljenih raziskav in razmišljanj je namenjenih pripravi razstave, kaže na to, da je kustos veliko več kot »čuvar zbirke« in da je muzej – da s(m)o muzeji (lahko) pomembni elementi v izobraževanju, poznavanju in prepoznavanju kulturnega bogastva, spodbujevalci plemenitenja in širine razmišljanja vsakega posameznika in družbe.

Marjetka Balkovec Debevec

